

Statome miestą

Architektūros dirbtuvės moksleiviams

Vadovas ir įrankių rinkinys

Dirbtuvės

Šiandien miestas turi būti natūrali šiuolaikinio žmogaus gyvenimui skirta vieta. Miesto statymas, vidinių sąsajų ir priklausymo ryšio jame kūrimas turėtų būti suprantamas miesto gyventojams.

Todėl būtina perteikti pagrindinius miesto santykių principus patiems mažiausiems jo gyventojams – vaikams ir paaugliams.

Dirbtuvėse nagrinėjamos žmonių, pastatų, miestų planavimo, socialinės ir urbanistinės kultūros sąsajos. Dėmesys taip pat skiriamas esamam architektūros paveldui ir miestų planams. Dirbtuvių metu įgyjama žinių apie miestą, jo kūrimą ir planavimą, pagrindinius šiuolaikinio miesto elementus, paveldo svarbą mieste.

Pagrindinė dirbtuvių prielaida – supažindinti jaunimą su žmonių, architektūros ir miestų planavimo sąsajų problematika per socialinę ir miesto gyvenimo kultūrą.

Dirbtuvėse daugiausia dėmesio skirta tam, kaip [vaikai] suvokia aplinkinę erdvę. Lipdydami savo miesto maketą jie gali:

- suvokti projektavimo ir statybos procesą;
- suvokti žmogaus poveikį miestui ir naujų bei esamų miesto klodų santykius;
- suvokti architektūros ir urbanistikos tradicijas bei miesto formavimo sąryšį su „bendrojo gėrio“ sąvoka;
- matyti miestą kaip žmogaus formuojamą erdvę: gerbti kontekstą ir paveldą kaip būsimos kūrybos visiems žmonėms pagrindą; tuo pat metu jie diskutuoja apie įvairias žmonių galimybes ir prieinamumo poreikius;
- suprasti mus supančią tikrovę: dirbtuvių metu paaiškėjo, kad tai, ką darome mieste (viešosios erdvės, pastatai, infrastruktūra ir kt.), išlieka ilgiau ir yra naudojama (įvairių) žmonių; atrasti miestą kaip socialinio gyvenimo kontekstą;
- ugdyti atsakomybės jausmą už miesto erdves, jų būklę ir žmonių sąveiką su viešosiomis erdvėmis ir pastatais.

1 grupė (jauniausi vaikai)

Dirbtuvės jaunesniems vaikams (7–10 m.), dirbantiems kartu 15 asmenų grupėje.

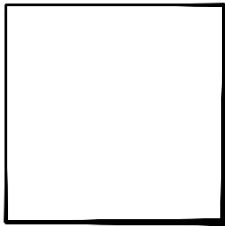
Trukmė: 2 val.

Pagrindinės priemonės

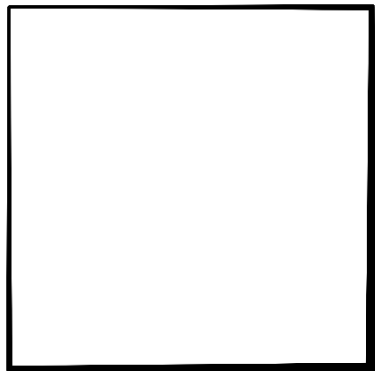
- Pastatyti miestą:
 - kartonas maketui (storis: 3–5 mm) – B1 dydžio (70 x 100 cm) – kaip sklypas,
 - dėžės (bent dviejų dydžių),
 - klijai (tūbelėje ir pieštukiniai), lipni juosta,
- Atskiriems objektams sukurti: kartonas, spalvotas popierius, spalvotas tekstūruotas kartonas, spalvotas veltinis, pūkuota vielutė, kreidelės, šratinukai, flomasteriai, dažai.

Pasiruošimas prieš dirbtuves

Dėžučių surinkimas:

maždaug 30 x 30 x 30 cm – 25 dėžutės

maždaug 50 x 50 x 50 cm – 25 dėžutės

Galima naudoti ir keletą mažesnių dėžučių pastato / erdvių detalėms:

apie 10 x 10 x 10 cm – 15 dėžučių

maždaug 5 x 5 x 5 cm – 15 dėžučių

Išsamus medžiagų sąrašas

Medžiagos	Kiekvienai grupei	Medžiagos
kartonas B1 (70 cm x 100 cm)	---	5
dėžės (50 cm x 50 cm x 50 cm)	---	25
dėžės (30 cm x 30 cm x 30 cm)	---	25
(nebūtina) dėžutės (10 cm x 10 cm x 10 cm)	---	15
(nebūtina) dėžutės (5 cm x 5 cm x 5 cm)	---	15
spalvotas kartonas (B2/B1 dydžio)	---	16
1. žalias – 2 vnt. 2. tamsiai žalia – 2 vnt. 3. mėlyna – 2 vnt. 4. tamsiai mėlyna – 2 vnt. 5. smėlio spalvos – 2 vnt. 6. raudona – 2 vnt. 7. geltona – 2 vnt. 8. ruda – 2 vnt.		
spalvotas tekstūrinis kartonas (įvairių spalvų pakuotė)	---	5
lipnaus spalvoto popieriaus pakuotė	---	10
30 cm liniuotė	---	5
žirklės	---	15
spalvotas veltinis – A4 dydžio (pakuotėje yra 5 spalvos: žalia, pilka, mėlyna, geltona, raudona)	---	5
pūkuotos vielutės 30 cm (pakuotėje po 25 vnt. – įvairių spalvų: mėlyna, geltona, ruda, raudona, oranžinė, violetinė, žalia, juoda)	---	5
pūkuota vielutė 30 cm (25 vnt. pakuotė – žalios spalvos)	---	10
Šratinukai – 12 spalvų	---	5
spalvoti flomasteriai – 12 spalvų	---	5
pieštukai	---	20
drožtukai	---	5
plakatiniai dažai (6 spalvos)	---	5
teptukų rinkinys (3–5 skirtingi teptukai)	---	10
kartoniniai puodeliai	---	10
dvipusė lipni juosta – 25 mm	---	5
pieštukiniai klėjai	---	5
klėjai tūbelėje	---	5

Darbų grafikas

1. Įžanga: istorija apie miestą (10 min.)

Dirbtuvių patalpa: kiekvienas kartono lapas (81) yra sklypas pastatui (-ams) statyti. Erdvės tarp sklypų yra gatvių tinklas. Architektas ir (arba) mokytojas paaiškina:

- kas yra miestas ir kaip jis buvo kuriamas per šimtmečius,
- kokie yra pagrindiniai šiuolaikinės miesto erdvės elementai,
- kokie yra pagrindinio šiuolaikinio miesto priklausiniai,
- kas yra gatvių tinklas ir sklypai, koks jų vaidmuo ir kaip pastatai formuojami atsižvelgiant į sklypus / gatvių tinklą, kodėl turime laikytis tinklo / sklypų sistemos ir kaip ji veikia planuojant miestą (ir kam statome miestą).

2. Statybvieta (90 min.)

Vaikai sukuria gatvių tinklą teritorijoje, suskirsto teritoriją į funkcinės zonas (viešoji / privati / želdiniai / vanduo) ir skirtingas funkcijas.

Vaikai kuria pastatus funkcinėse zonose (naudodami dėžes, popierių, kartoną ir t. t.) ir nusprendžia, kurioje vietoje jie bus pastatyti. Architektai ir savanoriai padeda išsirinkti sklypą, padeda pastatyti pastatą gatvės tinkle (sklypo ribose!).

Vaikai gali suteikti savo pastatui funkciją ir formą (individualumą).

3. Diskusija apie miestą (10 min.)

Architektai / savanoriai ir vaikai aptaria savo pastatus (formą, funkciją) ir galimus naudotojus:

- Ar jis prieinamas visiems?
- Ar jis draugiškas gyvūnams?
- Kas ir kaip gali naudotis erdve?

4. Įvairių funkcijų jungčių išdėstymo bandymai (10 min.)

Architektai ir vaikai lenteles išdėsto skirtingai.

Jie patikrina, koks išdėstymas yra praktiškiausias, kokios funkcijos turėtų būti arti viena kitos (pvz., gyvenamieji pastatai ir želdiniai), o kokios - toliau (gyvenamieji pastatai ir ugniagesių komanda arba ligoninė).

5. Pabaigoje architektai / mokytojai / savanoriai skatina vaikus pasivaikščioti po miestą (su tėvais / globėjais) ir pamatyti / pajusti / patikrinti, kaip jis atrodo ir kaip veikia.

2 grupė (vyresni vaikai)

Dirbtuvės vyresniems vaikams (10–12 m.), dirbantiems grupėse po 4–5 žmones.

Trukmė: 2 val.

Pagrindinės priemonės

– Pastatyti miestą:

- juoda putplasčio plokštė maketui (storis: 5 mm) / juodas maketavimo kartonas (storis: 3–5 mm) – B2 dydžio (50 x 70 cm) – kaip sklypas, po vieną kiekvienai grupei,
- dėžės (bent trijų dydžių),
- klijai (tūbelėje ir pieštukiniai), lipni juosta.

Siekiant suteikti individualumo: kartonas, spalvotas popierius, spalvotas tekstūrinis kartonas, spalvotas veltinis, pūkuota vielutė, kreidelės, šratinukai, flomasteriai.

Pasiruošimas prieš dirbtuves

Dėžučių surinkimas:

maždaug 10 x 10 x 10 cm – 50 dėžučių

maždaug 10 x 10 x 5 cm – 50 dėžučių

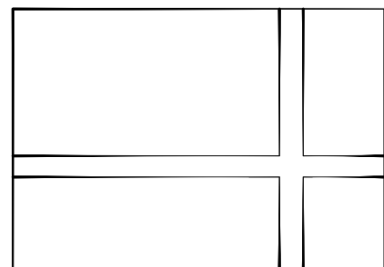
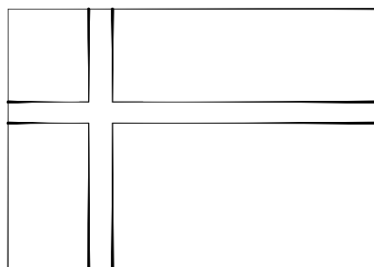
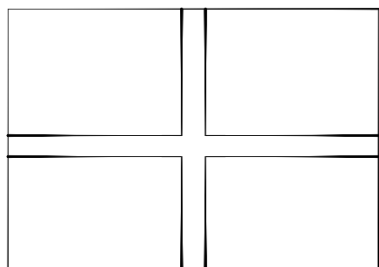

maždaug 5 x 5 x 5 cm – 50 dėžučių

Gatvių tinklo dëliojimassklypuose:

Ant kiekvieno kartono mokytojas / architektas iš lipnios juostos paruošia dvi linijas – gatvių tinklą. Šios linijos yra gatvės ir (arba) keliai. Vaikai gali suformuoti daugiau gatvių, bet negali suformuoti mažiau.

Gatvės turėtų būti suformuotos skirtingose vietose (centre ir šonuose), kad sklypai būtų skirtingo dydžio.

Išsamus medžiagų sąrašas

Medžiagos	Kiekvienai grupei	Iš viso
putplasčio plokštė / kartonas B2 (50 cm x 70 cm)	1	5
dėžutės (10 cm x 10 cm x 10 cm)	10	50
dėžutės (10 cm x 10 cm x 5 cm)	10	50
dėžutės (5 cm x 5 cm x 5 cm)	10	50
kartonas B2	4	20
A4 formato spausdinimo popierius (1 pakuotė)	---	1
spalvotas kartonas (B2/B1 dydžio)	---	16
1. žalias – 2 vnt. 2. tamsiai žalia – 2 vnt. 3. mėlyna – 2 vnt. 4. tamsiai mėlyna – 2 vnt. 5. smėlio spalvos – 2 vnt. 6. raudona – 2 vnt. 7. geltona – 2 vnt. 8. ruda – 2 vnt.		
spalvotas tekstūrinis kartonas (įvairių spalvų pakuotė)	1	5
lipnaus spalvoto popieriaus pakuotė	2	10
liniuotė 50 cm	1	5
30 cm linuotė	1	5
žirklys	3	15
spalvotas veltinis – A4 dydžio (pakuotėje yra 5 spalvos: žalia, pilka, mėlyna, geltona, raudona)	1	5
pūkuotos vielutės 30 cm (pakuotėje po 25 vnt. – įvairių spalvų: mėlyna, geltona, ruda, raudona, oranžinė, violetinė, žalia, juoda)	1	5
pūkuota vielutė 30 cm (25 vnt. pakuotė – žalios spalvos)	2	10
šratinukai – 12 spalvų	1	5
spalvoti flomasteriai – 12 spalvų	1	5
pieštukai	4	20
drožtukai	1	5
dvipusė lipni juosta – 25 mm	1	5
dvipusė lipni juosta – 15 mm	1	5
smeigtukai (dėžutė)	1	5
klijai tūbelėje	2	10

Darbų grafikas

1. Įžanga: istorija apie miestą (10 min.)

Dirbtuvių patalpa: kiekviena putplasčio plokštė / kartonas (B2) – tai miesto kvartalas su gatvėmis ir sklypais pastatams, želdiniams ir pan. Erdvės tarp sklypų yra gatvių tinklas. Architektas ir (arba) mokytojas paaiškina:

- kas yra miestas ir kaip jis buvo kuriamas per šimtmečius,
- kokie yra pagrindiniai istorinės ir šiuolaikinės miesto erdvės elementai (gatvių tinklas, miesto rajonai ir kt.),
- kokie yra pagrindiniai šiuolaikinio miesto priklausiniai,
- kas yra gatvių tinklas ir sklypai, koks jų vaidmuo ir kaip pastatai formuojami atsižvelgiant į sklypus / gatvių tinklą, kodėl reikia laikytis tinklo / sklypų sistemos ir kaip ji veikia planuojant miestą,
- kam kuriame miestą: skirtingi būdai matyti, liesti ir judėti mieste (pasakojimas apie skirtingas žmonių galimybes, priklausomai nuo jų amžiaus, sveikatos ir individualios situacijos).

2. Statybvieta (90 min.)

Vaikai dirba grupėse.

Kiekviena grupė stato savo miesto rajoną su gatvių tinklu ir viena pagrindine funkcija, kurią reikia patalpinti šiame rajone. Vaikai gali pasirinkti kitas funkcijas, kurios turėtų derėti su arba papildyti pagrindinę funkciją.

Vaikai dėlioja pastatus, želdinius, vandenį (naudodami dėžes, popierių, kartoną ir t. t.) ir nusprendžia, kurioje vietoje jie bus pastatyti.

Architektai ir savanoriai padeda išsirinkti sklypą, padeda pastatyti pastatą gatvės tinkle (sklypo ribose!) ir tarpininkauja sprendžiant galimus kaimynų ginčus. Jie taip pat padeda pasirinkti tinkamą pastatų formą pagal funkciją.

Vaikai gali suteikti savo pastatams / erdvėms funkciją ir formą (individualumą).

3. Diskusija apie miestą (10 min.)

Architektai / savanoriai ir vaikai aptaria savo pastatus (formą, funkciją) ir galimus naudotojus:

- Kaip funkcionuoja atskiri miesto rajonai? Kaip jie veikia atskirai ir kaip yra tarpusavyje susiję?
- Kurios funkcijos turėtų būti atskiros, o kurios – sujungtos?
- Ar miestas prieinamas visiems? Ar jis draugiškas gyvūnams? Kas ir kaip gali naudotis miesto erdvėmis ir pastatais?

4. Pabandykite skirtingai išdėlioti įvairių funkcijų jungtis (10 min.)

Architektai ir vaikai lenteles išdėsto skirtingai.

Jie patikrina, kuris išdėstymas yra praktiškiausias, kokios funkcijos turėtų būti arti viena kitos (pvz., gyvenamieji pastatai ir želdiniai), o kokios – toliau (gyvenamieji pastatai ir gaisrinė / ligoninė).

5. Pabaigoje architektai / mokytojai / savanoriai skatina vaikus pasivaikščioti po miestą (su tėvais / globėjais) ir pamatyti / pajusti / patikrinti, kaip jis atrodo ir kaip funkcionuoja.

3 grupė (paaugliai)

Dirbtuvės paaugliams (13–16 m.), dirbantiems grupėse po 3–4 žmones.

Trukmė: 4 val.

Pagrindinės priemonės

- Fotografuokite vaikščiodami netoliese:
 - „Polaroid“ / „instax“ ir fotopopierius; alternatyva: išmanieji telefonai ir nuotraukų spausdintuvai,
 - miesto žemėlapiai.
- Kurti plakatus apie „miesto ateitį“:
 - kartonas (storis: 3-5 mm) – maždaug B2 dydžio (50 x 70 cm) – kaip plakato fonas,
 - klijai (tūbelėje ir pieštukiniai), lipni juosta,
 - spalvotas popierius, spalvotas tekstūrinis kartonas, spalvotas veltinis, šratinukai, flomasteriai, užrašų lipdukai,
 - seni laikraščiai / žurnalai / plakatai ir t. t. (žmonių / pastatų / gyvūnų ir t. t. siluetai).

Pasiruošimas prieš dirbtuves

Supaprastinto rajono žemėlapio sudarymas: rekomenduojama naudoti supaprastintą „Google“ žemėlapi, išvalytą „Photoshop“ ar panašia programa, arba „Snazzy“ žemėlapi → <https://snazzy.com>).

Išsamus medžiagų sąrašas

Medžiagos	Kiekvienai grupei	Iš viso
kartonas B2 (SO cm x 70 cm)	1	5
A4 formato baltas spausdinimo popierius (1 pakuotė)	---	1
Spalvotas A4 formato spausdinimo popierius (1 pakuotė)	---	1
spalvotas kartonas (B2/B1 dydžio), įvairių spalvų: žalios, tamsios žalia, mėlyna, tamsiai mėlyna, smėlio, raudona, geltona, ruda	---	8
spalvotas tekstūrinis kartonas (įvairių spalvų pakuotė)	1	5
lipnaus spalvoto popieriaus pakuotė	2	10
liniuotė 50 cm	1	5
30 cm linuotė	1	5
žirklės	3	15
spalvotas veltinis – A4 dydžio (pakuotėje yra 5 spalvos: žalia, pilka, mėlyna, geltona, raudona)	1	5
šratinukai – 12 spalvų	1	5
spalvoti flomasteriai – 12 spalvų	1	5
pieštukai	4	20
drožtukai	1	5
dvipusė lipni juosta – 25 mm	1	5
dvipusė lipni juosta – 15 mm	1	5
smeigtukai (dėžutė)	1	5
klijai tūbelėje	2	10
pasirinktinai: spausdinimo ftopopierius (1 pakuotė)	---	1
pasirinktinai: „Instax“ / „Polaroid“	1	5
pasirinktinai: „Instax“ popierius / „Polaroid“ popierius (pakuotė)	2	10
seni laikraščiai / žurnalai ir pan.	---	---

Darbų grafikas

1. Įžanga: diskusija apie šių dienų miestus (20 min.)

Pagrindinės temos:

- kas yra miestas ir kaip jis kūrėsi per amžius ir dabar?
- kokie yra pagrindiniai šiuolaikinės miesto erdvės elementai: kurie yra būtini, o kurie neprivailomi, kodėl tai svarbu,
- kokie pagrindiniai elementai priklauso šiuolaikiniam miestui: paveldas, naujos idėjos, žmonės ir jų galimybės, o gal miestas yra prekė ir (arba) objektas?
- kas lemia šiuolaikinio miesto formą: diskusija apie sprendimų ir atsitiktinio veikimo vaidmenį,
- kaip plėtojamos funkcinės zonos ir kaip tai veikia planuojant miestą (ir kam mes statome miestą),

- analizės ir idėjos-plano vaidmuo planuojant miestą ,
- kam skirtas miestas: skirtingi būdai matyti, liesti ir judėti mieste (pasakojimas apie skirtingas žmonių galimybes, priklausomai nuo jų amžiaus, sveikatos ir individualios situacijos).

2. Pasivaikščiavimas po miestą (90 min.)

Dalyviai, apsirūpinę žemėlapiais ir polaroid / instax / išmaniaisiais telefonais, vaikšto po apylinkes, analizuoja, kaip jos atrodo. Nufotografuoja, kas veikia gerai ir ką reikia keisti. Žemėlapyje pažymi atskiras vietas.

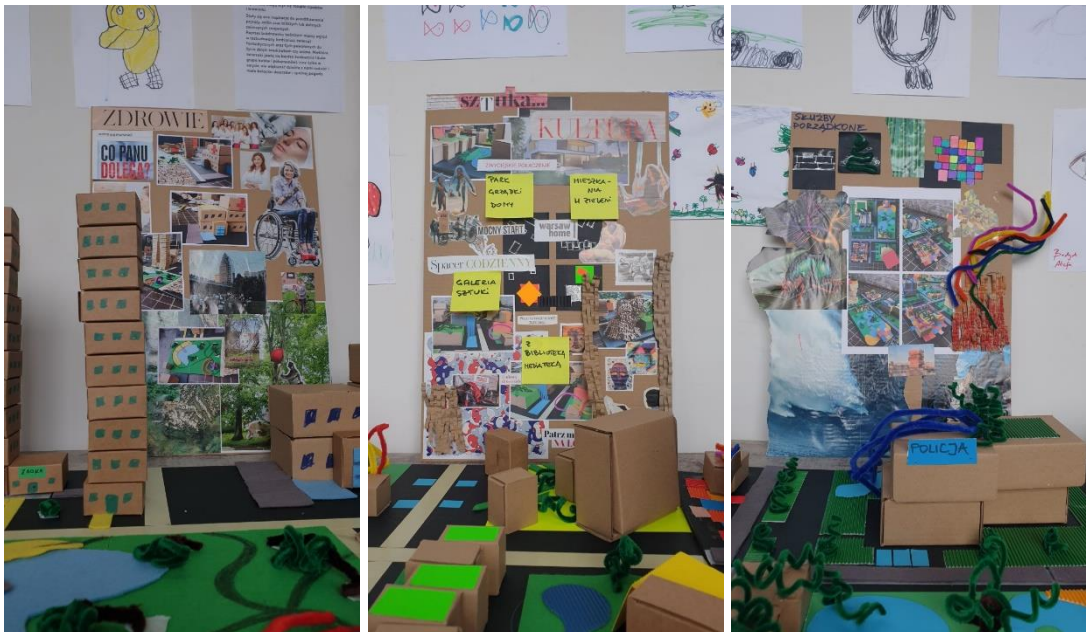
Pasivaikščiavimo tikslas - išanalizuoti miestą, jo ryšius ir erdvinį išsidėstymą:

- pavaizduoti formą ir funkciją bei jų tarpusavio ryšius,
- ieškoti vietų su žmonėmis ir tuščių, apleistų erdvių,
- išsiaiškinti, kodėl vienos vietos gyvybingos, o kitos – ne,
- atrasti sąryšius mieste: senas vs. naujas, viešas vs. privatus, bloga vs. gera kokybė, miesto gyvenimas vs. tuščios zonos ir t. t.

3. Idėjų planas miestui ir rajonui (90 min.)

Dalyviai dirba grupėse po 3–4 žmones. Kiekviena grupė išsirenka kelias nuotraukas (iki 10), kurios bus plakato pagrindas.

Plakatas kuriamas kaip visos grupės darbo rezultatas: bendra „ateities miesto“ vizija ir bendri sprendimai dėl to, ką mieste reikėtų keisti (naujos funkcijos, naujos formos), ką išsaugoti ir kokia forma (visiškai? iš dalies?).

Kartu ši vizualinė forma kuriama kaip kompromisas tarp grupės žmonių.

4. "Ko trūksta – kas pridedama" – diskusija

Plakatų pristatymas ir diskusija apie ateities miestą.

Miestų planavimo terminai

Šie terminai naudingi aptariant miesto formą ir funkciją.

Vyresni vaikai ir paaugliai turėtų su jais susipažinti per dirbtuves. Kai kurios iš šių sąvokų vaikams gali būti sudėtingos, todėl verta jas paaiškinti tyrinėjant pavyzdžius, kai kalbama apie miesto formą ir jo funkcijas.

Miesto funkcijų programa

tai sąrašas pastatų, paslaugų ir vietų, kurios turėtų būti suplanuotos ir išdėstytos miesto projekte, pvz:

- gyvenamieji namai, butai;
- gatvių infrastruktūra (t. y. šaligatviai, dviračių takai, gatvės, stotelės ir automobilių stovėjimo aikštelės) - viskas, kas leidžia saugiai, patogiai ir greitai judėti mieste;
- želdiniai / gamta / augalai: parkai, skverai, taip pat poilsio ir žaidimų (rekreacijos) vietos, pvz., žaidimų aikštelės, sporto aikštynai;
- erdvės gyventojų ryšiams: aikštės, kiemai, sodai, kad jie galėtų geriau pažinti vieni kitus;
- susijusios paslaugos, pavyzdžiui: parduotuvės, vaistinė, bankomatas, paštas, vaikų lopšelis-darželis, mokykla, bendruomenės centras, poliklinika (galbūt skubios pagalbos tarnybos: policija, gaisrinė, ligoninė).

Miesto rajonas (kvartalas)

tai nedidelė teritorija, uždara ir / ar atskirta nuo miesto gatvių infrastruktūra (gatvėmis, šaligatviais, dviračių takais) arba kitomis ribomis (parku, upės pakrante ir pan.).

Kvartalą paprastai skiria keturios susikertančios gatvės. Tai sukurta ir naudojama erdvė, atliekanti įvairias funkcijas. Ji apima užstatytą ir neužstatytą erdvę. Laisva erdvė paprastai būna kvartalo viduje.

Gatvių pakrašty stovi pastatai (pvz., daugiabučiai), dažnai kompaktiškai užstatyti (t. y. pastatai stovi „eilėje“ vienas šalia kito), kurių pirmuose aukštuose yra aptarnavimo vietos (pvz., parduotuvės), o viršutiniuose - butai.

Centrinis išdėstymas

centre yra aikštė ir nuo jos statmenai arba spinduliu nutolusios gatvės.

Viešoji erdvė

viešoje vietoje, dėl kurios sprendžia ne tik gyventojai, bet ir vietos ar miesto valdžios institucijos. Tai aikštės, skverai, parkai, gatvės, visos tos vietos, kuriose gali atsidurti kiekvienas norintis.

Kaimynystė

tai vieta gyvenvietėje, kur kaimynai gali susitikti, kad geriau pažintų vieni kitus, pvz., aikštės, sodai pirmuosiuose daugiabučių aukštuose arba, pavyzdžiui, bendruomenės namai.

Privati erdvė

tai buto, namo interjeras, erdvė, į kurią gali patekti tik joje gyvenantys žmonės arba tie, kurie joje yra šios erdvės savininkų kvietimu.

Priemonių rinkinio autoriai:

Martyna Bednarz, Paulina Tota-Stawarczyk

Nuotraukos:

Martyna Bednarz, Agata Etmanowicz, Blanka Przedpeńska, Paulina Tota-Stawarczyk